

РОЗРОБКА МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ МАСИ ТА ВАРТОСТІ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ СИСТЕМИ З ВИТИМ МАГНІТОПРОВОДОМ НА ОСНОВІ ПРИНЦИПУ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ

А.А. Ставинський, д.т.н. професор;

О.С. Садовий, кандидат технічних наук.

Миколаївський національний аграрний університет

Визначено, що метод ММ з ЦФ який має універсальні геометричні та електромагнітну керовані змінні є найкращим з точки зору універсальності для визначення параметрів технічного рівня.

Ключові слова: математична модель, критерії оптимізації, цільова функція, коефіцієнти укладання, коефіцієнти випучення, центрального кута стрижня.

Розробка проектних математичних моделей (ММ) з приватними та інтегральними критеріями оптимізації, що містять універсальні (однакові для кожної конструкції) відносні керовані змінні (КЗ) [2,3], відповідає метод ММ з цілковими функціями (ЦФ), що містять оптимізаційні складові з універсальними геометричними та електромагнітними змінними [8].

$$F_{kii} = K_{\text{цii}} \left(\sqrt[4]{\Pi_{\text{ид}}} \right)^3 \cdot \Pi_{kii}^*, \quad (1)$$

де $\Pi_{\text{ид}}$ – показник вихідних даних і електромагнітного навантаження (ЕМН); $K_{\text{цii}}$ – складова питомих показників використаних матеріалів $K \geq 3$; Π_{kii}^* – безрозмірна оптимізаційна складова, що характеризує кожну з ii -го ЦФ, основними з яких є функції маси F_{1ii} , вартості F_{2ii} і втрат активної потужності F_{3ii} ii -го варіанту електромагнітної системи (ЕМС).

Екстремуми Π_{kii}^* безрозмірних складових цільової функції (1) є показники технічного рівня індукційного статичного пристрою. Кожна з Π_{kii}^* залежить від коефіцієнта заповнення обмотувального вікна провідним матеріалом котушок обмоток (класу напруги) K_{30} і двох ідентичних і прийнятних для будь-яких з існуючих і можливих варіантів електромагнітної системи керованих змінних (КЗ) – відношення a_m зовнішнього діаметра D_{1ii} і внутрішнього діаметру D_{2ii} розрахункових кіл магнітопроводу кожного ii -го варіанту ЕМС, відносини λ_{0ii} висоти h_{0ii} та ширини b_{0ii} обмотувального вікна і додаткового (КЗ) центрального кута стрижня α_c [4,5]:

$$\Pi_{1(2)ii} = f(K_{30}, a_m, \lambda_0, \alpha_c); \quad (2)$$

$$a_m = \frac{D_{1ii}}{D_{2ii}}; \quad (3)$$

$$\lambda_0 = \frac{h_{0ii}}{b_{0ii}}, \quad (4)$$

Складова $K_{\text{цii}}$ цільової функції (1) включає, в залежності від критерію оптимізації, співвідношення питомих площин матеріалів (обмотувальної міді і ЕТС) ($\text{кг}/\text{м}^3$) $\gamma_o/\gamma_c = 8,9/7,65$ і їх вартостей $C_o/C_c = 3,0 \dots 5,5$, коефіцієнти укладання $K_y = 1,13$ і випучення $K_b = 1,15$ витків котушок при пропитці [2], контурного коефіцієнта, $K_k = 1$. Розрахунки виконані при різних $K_{30} = 0,2 \dots 0,3$ і співвідношеннях питомих вартостей активних матеріалів в діапазоні $C_c/C_o = 3,0 \dots 5,5$.

На основі цього було розроблені математичні моделі маси та вартості виткої ЕМС конструктивна схема якої зображена на рис. 1.

Маса m_{afb} та вартість C_{afb} активних матеріалів ЕМС, визначаються за виведеними рівняннями:

$$m_{afb} = \gamma_c \left(\sqrt[4]{\Pi_{ид}} \right)^3 \Pi_{1fb}^* ; \quad (5)$$

$$C_{afb} = \gamma_c \left(\sqrt[4]{\Pi_{ид}} \right)^3 \Pi_{2fb}^* ; \quad (6)$$

де Π_{1fb}^* та Π_{2fb}^* відносні показники маси та вартості планарних ЕМС, з прямокутними стрижнями витих магнітопроводів:

$$\begin{aligned} \Pi_{1fb}^* = & \left(\sqrt[4]{8 / \left(K_{30} K_{3c} \lambda_0 \sin(\alpha_c) \left(a_m - \sin(\alpha_c/2) \right) \right)^2} \right)^3 \times \\ & \times \left(K_{3c} 0,5 \sin \alpha (a_m - \sin(\alpha_c/2)) (\lambda_0 + 1) + \pi \sin(\alpha_c/2) + \frac{\gamma_o}{\gamma_c} K_B K_y K_{30} \times \right. \\ & \left. \times 0,5 \lambda_0 (a_m - \sin(\alpha_c/2))^2 (\sin(\alpha_c/2) + \cos(\alpha_c/2)) + \pi (a_m - \sin(\alpha_c/2)) / 8 \right); \quad (7) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Pi_{2fb}^* = & \left(\sqrt[4]{8 / \left(K_{30} K_{3c} \lambda_0 \sin(\alpha_c) \left(a_m - \sin(\alpha_c/2) \right) \right)^2} \right)^3 \times \\ & \times \left(K_{3c} 0,5 \sin \alpha_c (a_m - \sin(\alpha_c/2)) (\lambda_0 + 1) + \pi \sin(\alpha_c/2) + \frac{C_o \gamma_o}{C_c \gamma_c} K_B K_y K_{30} \times \right. \\ & \left. \times 0,5 (a_m - \sin(\alpha_c/2))^2 (\sin(\alpha_c/2) + \cos(\alpha_c/2)) + \pi (a_m - \sin(\alpha_c/2)) / 8 \right); \quad (8) \end{aligned}$$

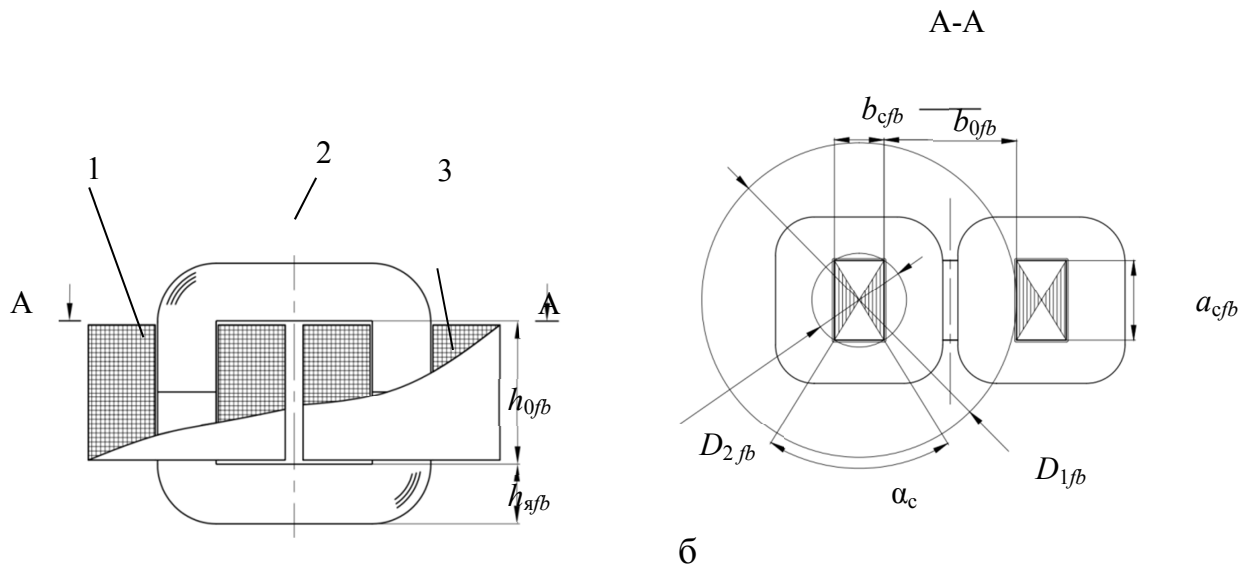

Рис. 1 – Конструктивна схема (а) і розрахункові діаметри (б) планарної електромагнітної системи з прямокутним обмотковим вікном та перерізами стрижнів витого магнітопроводу: 1 – стрижень; 2 – ярмо; 3 – обмотка.

Екстремуми (мінімуми) Π_{1fb}^* показників (7), що отримані для трьох значень K_{30} наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Екстремальні значення керованих змінних та показників маси планарної витой стрижневої електромагнітної системи з прямокутним перерізом стрижнів

Показник маси	Коефіцієнт заповнення обмоткового вікна, в.о.	Екстремальні значення керованих змінних			Значення показника маси ЕМС, в.о.
		$a_{m, \text{в.о.}}$	$\lambda_{0, \text{в.о.}}$	α_c , град.	
Π_{1fb}^*	0,2	2,232	2,087	0,876	21,986
	0,25	2,046	2,094	0,879	20,591
	0,3	1,909	2,099	0,880	19,561

Екстремуми (мінімуми) Π_{2fb}^* показників (8), що отримані для трьох значень K_{30} наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Екстремальні значення керованих змінних та показників вартості планарної витой стрижневої електромагнітної системи з прямокутним перерізом стрижнів

Показник вартості, в.о.	Коефіцієнт заповнення обмоткового вікна, в.о.	Співвідношення вартостей обмоткової міді і електротехнічної сталі, в.о.				
		3,5	4	4,5	5	5,5
Π_{2fb}^*	0,2	40,52 1	43,49 9	46,34 9	49,09 1	51,741
	0,25	38,61 3	41,52 6	44,31 7	47,00 5	49,604
	0,3	37,20 4	40,06 9	43,81 7	45,46 4	48,026

Висновок: Виконано аналіз розрахунково-оптимізаційних методів проектування однофазних статичних ЕМС. Визначено, що метод ММ з ЦФ який має універсальні геометричні та електромагнітну керовані змінні є найкращим з точки зору універсальності для визначення параметрів технічного рівня, та в роботі прийнятий як базовий метод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ермолин Н. П. Расчет трансформаторов малой мощности. Ленинград: Энергия, 1970. 190 с.
2. James H. Harlow Electric Power Transformer Engineering, 3rd ed. US CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, 2012. 693p.
3. Кислицын А. Л. Трансформаторы: Учебное пособие по курсу «Электромеханика». Ульяновск: УлГТУ, 2001. 76 с.
4. Ставинский А. А. Проблема и направления дальнейшей эволюции устройств электромеханики. *Електротехніка і електромеханіка*. 2004. №1. С. 57–61.
5. Белопольский И. И., Каретникова Е. И., Пикалова Л. Г. Расчет трансформаторов и дросселей малой мощности. Москва.: Альянс, 2013. 400с.
6. Садовый А.С. Варианты структур и конструктивные особенности однофазных статических индукционных устройств. *MOTROL.Commission of Motorization and Energetics in Agriculture*. 2014, Vol.16, No. 2. С 231-235.(«*Index Copernicus*»).